

Діви

Про книгу

Маріана Андрос — геніальна психотерапевтка, яка тяжко переживає загибель чоловіка. Едвард Фоска — красень професор, викладач курсу грецької трагедії в Кембриджі, улюбленець студенток. Долі цих двох, здавалося б, нічим не пов'язаних людей, фатально перетнуться. Маріану охоплює якась аж нав'язлива впевненість у провіні Фоски: жінка помічає в ньому нарцистичного соціопата, одержимого культом Персефони. Він керує таємним товариством «Діви», адепти якого поклоняються йому наче богу. Але, здається, лише Маріана бачить зловісні наміри Фоски. Незабаром одну зі студенток знайдуть мертвою з перерізаним горлом та виклотими очима. І розпочнеться шлях до загробного царства Персефони...

АЛЕКС
МАЙКЛІДІС

ДІВІ

СВІТОВИЙ БЕСТСЕЛЕР ЗА ВЕРСІЄЮ
THE NEW YORK TIMES

ПЕРЕКЛАДЕНО 37 МОВАМИ

ВІД АВТОРА
РОМАНУ-СЕНСАЦІЇ
«МОВЧАЗНА ПАЦІЄНТКА»

 Vivat
ВИДАВНИЦТВО

АЛЕКС МАЙКЛІДІС

ДІВИ

2023

ISBN 978-617-17-0069-7 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Серія «Художня література»

Перекладено за виданням: Michaelides, Alex. *The Maidens* / Alex Michaelides. — New York :
Celadon Books, 2021. — 352 p.

Переклад з англійської *Дарини Березіної*

Дизайнер обкладинки *Аліна Белякова*

Майклідіс А.

М14 Діви / Алекс Майклідіс ; пер. з англ. Д. Березіної. — Х. : Віват, 2022. — 352 с. — (Серія
«Художня література», ISBN 978-966-942-826-4).

ISBN 978-966-982-692-3 (укр.)

ISBN 978-125-030-445-2 (англ.)

Маріана Андрос — геніальна психотерапевтка, яка тяжко переживає загибель чоловіка. Едвард Фоска — красень професор, викладач курсу грецької трагедії в Кембриджі, улюбленець студенток. Долі цих двох, здавалося б, нічим не пов'язаних людей, фатально перетнуться. Маріану охоплює якась аж нав'язлива впевненість у провіні Фоски: жінка помічає в ньому нарцистичного соціопата, одержимого культом Персефони. Він керує таємним товариством «Діви», адепти якого поклоняються йому наче богу. Але, здається, лише Маріана бачить зловісні наміри Фоски. Незабаром одну зі студенток знайдуть мертвою з перерізаним горлом та викототими очима. І розпочнеться шлях до загробного царства Персефони. Проте Маріана сповнена рішучості довести вину Фоски, навіть ціною власного життя.

УДК 821.111(73)

ISBN 978-966-942-826-4 (серія)

ISBN 978-966-982-692-3 (укр.)

ISBN 978-125-030-445-2 (англ.)

© Atramare Ltd., 2021

© ТОВ «Видавництво «Віват»», видання українською мовою, 2022

*Присвячую Софі Ганні — за те, що подарувала мені мужність зберігати вірність власним
переконанням*

Про п'яний любові хміль,
Юних сподівань вінок —
Розкажи, поки з могил
Мертві не пішли в танок.

Альфред, лорд Теннісон. «Видиво гріха»

Пролог

Едвард Фоска — убивця.

Це безперечний факт. Маріана осягала це не самим лиш розумом як ідею — вона нутром відчувала. Кістками, кожною своєю клітиною. Усвідомлення цього текло її венами.

Едвард Фоска винен.

Але вона не могла цього довести. І, можливо, ніколи не зможе. Цей чоловік, цей монстр, який убив принаймні двох людей, так і лишатиметься на волі.

Він був такий пихатий. Такий зарозумілий. «Він упевнений, що вийшов сухим із води», — майнула думка. Вважає, що його взяла.

Але ні. Поки що ні.

Маріана твердо поклала собі, що перемудрує його. Вона мусила це зробити.

Вона вирішила, що сидітиме тут цілісіньку ніч і згадає, як усе було. Вона сидітиме тут, у цій маленькій темній кімнатці в Кембриджі, і сушитиме голову, аж доки нарешті всього не збагне.

Вона дивилася на червоний прямокутник настінного електрообігрівача, що світився в темряві, намагаючись зануритися в стан, подібний до трансу.

Подумки вона повернеться до самого початку. І все згадає. Все до найменшої дрібниці.

І викриє його.

ЧАСТИНА ПЕРША

Мені ніколи не казали, що горе аж так схоже на страх.

Клайв Стейплз Льюїс, «Досліджуючи горе»

Розділ перший

За кілька днів до того Маріана була вдома, у Лондоні.

Вона стояла навколішки на підлозі в оточенні коробок. То була чергова млява спроба розібрати Себастьянові речі.

Із цим усе було паскудно. Відтоді як він загинув, минув уже рік, а більшість його скарбу й досі була розкидана по всьому будинку — речі лежали просто стосами або ж знайшли прихисток у напівпорожніх коробках. І Маріані здавалося, що вона просто не здатна із цим упоратися.

Бо досі кохала його — ось у чому річ. Знала, що ніколи вже не побачить Себастьяна — він пішов назавжди, — але досі його кохала й не мала сил забути. Її кохання було так багато, воно було таке нестримне... Вирувало в ній, нуртувало, вихоплювалося назовні, як висипається тирса зі старої ганчір'яної ляльки, яка вже розлізалася по швах. Якби ж то вона могла просто запхати своє кохання до якоїсь коробки, сховати його з-перед очей — достоту так, як вона намагалася зробити з його речами!.. Яке ж це було жалюгідне видовище —

людське життя, зведене до купи мотлоху, місце якого хіба що на блошиному ринку...

Маріана потягнулася до найближчої біля себе коробки. Витягла звідти пару взуття. Задумливо втупилася в нього — то були старі зелені кросівки, у яких Себастьян зазвичай вирушав на пробіжку пляжем. Вони й досі здавалися трохи вологими, у борознах на підошві залишилися дрібні піщинки.

«Позбудься їх, — наказала вона собі. — Викинь до цебра для сміття. Зроби це».

Але вона навіть іще не встигла завершити цю думку, коли зрозуміла, що це неможливо. Так, ці кросівки — то був не він. То був не Себастьян. Не той чоловік, якого вона кохала й кохатиме до скону. То було лишень старе взуття. Але навіть попри це розлучитися з ними було неймовірно боляче. Приблизно те саме, що притиснути до руки лезо ножа й розтяти шкіру.

Натомість Маріана притиснула до грудей кросівки. Пригорнула їх міцно-міцно, наче дитину. І розридалася.

***

Як вона до такого дійшла?

Усього лише за рік — колись, раніше, цей проміжок часу промайнув би майже непомітно, а тепер у неї за спиною було ніби нескінченне пустовище, яким пронісся борвій, не залишивши по собі нічого живого, — усього лише за рік так добре знайоме їй колишнє життя просто зникло. Воно зникло, а сама Маріана зосталася: тридцятишестирічна самотня жінка, яка недільними вечорами зазірала до пляшки. І зараз стискала кросівки чоловіка-небіжчика так, наче це були якісь священні реліквії. Власне, почасти так воно й було.

Щось дивовижне, щось священне зникло без сліду. Залишилися книжки, які він читав, одяг, який носив, речі, яких торкався. Вони й досі пахли ним — вона це відчувала. Аж дотепер відчувала його смак на кінчику свого язика.

Саме тому вона не годна була примусити себе викинути його речі. Поки вона чіплялася за них, Себастьян був іще бодай трішечки, зовсім трішечки живий. А якщо вона позбудеться цього краму, то втратить чоловіка вже остаточно.

Нещодавно, з якоїсь хворобливої цікавості, намагаючись зрозуміти, що саме з нею відбувається, Маріана перечитала все, що писав про втрату й горе Фройд. Він доводив, що після смерті дорогої людини втрату треба психологічно прийняти, а людину цю відпустити, бо інакше існує ризик зануритися в патологічну скорботу, яку він називав меланхолією, а ми зараз називаємо депресією¹.

Маріана це розуміла. Вона знала, що їй слід відпустити Себастьяна. Але просто не могла цього зробити. Не могла, бо й досі кохала.

Кохала попри те, що він пішов назавжди, зник потойбіч... «Там, потойбіч, там, потойбіч...» — звідки це? Із Теннісона, здається.

Там, потойбіч.

От саме так вона й почувалася. Відколи помер Себастьян, Маріана втратила вміння бачити світ у кольорі. Життя стало бляклим, сірим, воно минало десь звіддала — потойбіч. За габою смутку.

Їй кортіло сховатися від світу. Сховатися від його гамору й болю, зануритися, наче в опряд, у роботу, зачаївшись у своєму маленькому жовтому будиночку.

І саме тут вона й залишалася б надалі, якби того жовтневого вечора не зателефонувала з Кембриджа Зої.

Отак воно все й почалося — з телефонного дзвінка Зої, що пролунав після того, як Маріана завершила сеанс групової психотерапії в понеділок увечері.

Отак і почалося все це жахіття.

¹ Ця концепція викладена в роботі З. Фрейда «Скорбота та меланхолія». (Тут і далі прим. пер.)

Розділ другий

Група, з якою Маріана працювала щопонеділка увечері, збиралася в неї у вітальні. Кімната була величенька. Маріана почала використовувати її для проведення групових сеансів невдовзі після того, як вони із Себастьяном перебралися до жовтого котеджу.

Він їм дуже подобався. Будиночок стояв біля узніжжя пагорбів Прімроуз-Гілл² у північно-західній частині Лондона. Стіни його були того ж кольору, що й первоцвіти, якими рябили влітку схили пагорба. Зовні котедж був оповитий козолистом — стіни рясніли білими духмяними квітками. Влітку їхній аромат заповзав до будинку крізь прочинені вікна, здіймався сходами, витав коридорами й кімнатами, наповнюючи їх солодкавими пахощами.

Того понеділка вечір видався несподівано теплим. Хай навіть надворі був початок жовтня, бабине літо аж ніяк не квапилося добігати кінця — наче затятий гультай, що відмовлявся йти з вечірки, воно вперто відмовлялося сприймати натяки падолисту на те, що йому вже час. Вітальня топилася в променях пообіднього сонця, яке заливало її золотавим, із червонястим відтінком світливом. Перед початком сеансу Маріана опустила жалюзі, але підйомні вікна залишила ледь прочиненими, щоб упустити до кімнати свіже повітря.

Потім розставила стільці в коло.

Дев'ять стільців. По одному для кожного з учасників і один для самої Маріани. Теоретично стільці мали бути абсолютно ідентичними, але реальне життя працює за іншими законами. Попри те що Маріані страшенно кортіло, щоб усе було як годиться, однак за багато років у неї назбиралася чималенька колекція стільців із високими спинками, з різних матеріалів, різної форми й розміру. І та легкість, із якою вона нехтувала цими вимогами, почасти віддзеркалювала її підхід до ведення своїх груп загалом. Працюючи з ними, Маріана дотримувалася неформального, навіть нетрадиційного підходу.

Те, що її фахом стала не просто психотерапія, а саме групова психотерапія, було неабиякою іронією долі. Маріана завжди була не надто прихильна — навіть трохи підозрілива — щодо скупчень людей. Так воно велося ще змалечку.

Вона виросла в Греції, на околицях Афін. Вони жили у великому занедбаному будинку, що стояв на пагорбі, порослому оливами — чорними й зеленими. Дівчинкою Маріана часто сиділа на заіржавілій гойдалці в садку й розмірковувала про давнє місто там, унизу, яке тягнулося аж до колонад Парфенона³, що височіли на іншому пагорбі. Воно здавалося таким величезним, таким безкраїм. Вона ж була маленька, навіть крихітна, і споглядала його з побожним страхом.

Їй було непереливки ходити з економкою за продуктами на велелюдний і галасливий базар у центрі Афін. Маріана відчувала неабияке полегшення та навіть дивувалася, що їй пощастило повернутися додому цілою і неушкодженою.

Юрби людей продовжували лякати її і тоді, коли вона стала старшою. У школі Маріана трималася самотою, почувуючись чужою серед однокласників. І цього відчуття — того, що вона тут чужа, — позбутися було вкрай тяжко. Багато років по тому, під час сеансів психотерапії, вона дійшла висновку, що шкільне подвір'я було таким собі макрокосмом родинного кола; а це означало, що відчуття незатишності, яке поймало її, стосувалося не такою мірою того, що відбувалося тут і зараз — не самого шкільного подвір'я, ринку в Афінах чи іншого натовпу, з яким вона зіткнулася, — а головно родини, у якій вона зростала, і самотнього будинку, де минуло її дитинство.

У їхньому будинку завжди було холодно — і це в сонячній Греції! Холодно й порожньо — в ньому бракувало тепла, як у фізичному, так і в емоційному сенсі. До цього великою мірою спричинився батько Маріани. Попри те що багато в чому він був по-справжньому видатною людиною, цей надзвичайно вродливий і меткий розумом чоловік мав складну вдачу. Маріана підозрювала, що його скалічило власне дитинство — понівечило так, що це годі було виправити. Вона жодного разу не бачила своїх діда з бабою, а батько майже ніколи їх не згадував. Батько його був моряком, а матір узагалі краще було не

згадувати всує. «Вона працювала в доках», — сказав він якимось побіжно і з таким соромом, що Маріана вирішила, що та, либонь, була повією.

Її батько виріс в афінських нетрях, неподалік від порту Пірей⁴. Ще змалечку він почав працювати на кораблях, змолоду зайнявся торгівлею, імпортом кави, пшениці та, як підозрювала Маріана, інших, менш добропорядних товарів. Коли йому виповнилося двадцять п'ять, він уже встиг придбати судно. Так почався його судноплавний бізнес. Кров'ю, потім і власною безжалісністю він спромігся побудувати свою маленьку імперію.

Маріані він трохи скидався на короля — або ж на диктатора. Вона останньою дізналася про те, що її батько мав неймовірні статки. Про це годі було здогадатися з того суворого, мало не спартанського життя, яке вони вели. Можливо, її мати — її лагідна, делікатна мати-англійка — змогла б принаймні трохи пом'якшити вдачу свого чоловіка, якби прожила довше. Але вона, на біду, померла зовсім молодою, невдовзі після народження Маріани.

Маріана росла з гострим усвідомленням цієї втрати. Уже по тому, коли стала психотерапевткою, вона дізналася, що самоусвідомлення дитини приходить від батьків, від спрямованих на неї їхніх поглядів. Ми по-справжньому народжуємося, коли за нами спостерігають, — вираз батьківських облич, наше відображення в їхніх очах визначає те, як ми бачимо самі себе. Маріана не мала змоги побачити власне відображення в погляді матері — а щодо батька... Йому, схоже, важко було дивитися на неї. Звертаючись до доньки, він зазвичай втуплювався кудись їй за плече. Маріана постійно змінювала позу, крутилася, намагаючись потрапити в поле його зору, сподіваючись, що її побачать, але чомусь завжди залишалася десь на периферії його сприйняття.

І лише зрідка, коли їй випадало зустрітися з батьком очима, вона бачила в його погляді зневагу, пекуче розчарування. Його очі сказали їй правду: вона була недостатньо хороша для нього. Попри шалені зусилля, яких вона докладала, Маріана завжди відчувала, що не може йому догодити, що весь час каже чи робить щось не так. Схоже на те, що вже самим своїм існуванням вона дратувала батька.

Він ніколи ні з чим із нею не погоджувався — байдуже, про що йшлося. Це було суцільне ти йому стрижене, він тобі голене. Якщо вона казала, що надворі холодно, він одразу заперечував, кажучи, що там жарко. Якщо вона казала, що сонячно, він наполягав, що дощить. Але навіть попри його затятість і постійні присікування Маріана його любила. Він був для неї всім, і вона щиро прагнула стати гідною його любові.

Любові в її дитинстві взагалі було замало. У неї була старша сестра, але близькості між ними не виникло. Еліза була на сім років старша, і сором'язлива молодша сестричка не вельми її цікавила. Отже, Маріана проводила довгі літні місяці одна-одненька, граючись самотою в садку під пильним наглядом економки. Не дивно, що вона виростила замкнутою й почувалася незатишно, опинившись у компанії інших людей.

Коли Маріана стала фахівцем із групової психотерапії, на її вдачу це не вельми вплинуло. Але химерним чином ці двоїсті почуття щодо інших людей стали їй у пригоді. Під час групової психотерапії у фокусі фахівця перебувала саме група, а не окрема особистість. Фахівцю з групової психотерапії, щоб домогтися успіху, треба принаймні почасти стати невидимкою.

Маріані неважко було із цим упоратися.

Під час своїх сеансів вона завжди намагалася бути якомога непомітнішою. Вона втручалася, лишень коли спілкування заходило в глухий кут, коли треба було щось пояснити чи коли щось ішло не так.

На тому сеансі в понеділок камінь спотикання оприєвнивсь майже одразу, тому їй довелося втрутитися, що вона робила вкрай рідко. А проблема, як завше, була в Генрі.

² Прімроуз-Гілл — пагорб, розташований трохи північніше лондонського Ріджентс-парку. Район довкола нього вважають одним із найпрестижніших і найдорожчих у британській столиці.

³ Парфенон — головний храм Афінського акрополя, присвячений богині Афіні Парфенос, покровительці міста та всієї Аттики; визначна пам'ятка давньогрецького мистецтва. Зараз почасти реставрований.

⁴ Пірей — місто в Греції, визначний промисловий центр і частина Великих Афінів.

Розділ третій

Генрі прийшов того дня пізніше за інших. Обличчя його розпашіло, він захекався, а до того ж, здається, не вельми впевнено тримався на ногах. «Мабуть, під кайфом», — майнуло тоді в голові у Маріани. Вона б анітрохи цьому не здивувалася. У неї й раніше виникали підозри, що Генрі зловживає ліками, які йому приписали, але позаяк вона була його психотерапевткою, а не сімейною лікаркою, то зарадити в цьому не годна була нічим.

Генрі Буту було лише тридцять п'ять, але на вигляд він був старший. Його рудувате волосся вже встигло трохи посивіти, обличчя було побрижене, так само як і пожужмлена сорочка, що завжди була на ньому. Також він постійно супив брови — здавалося, що він повсякчас напружений, наче затиснута пружина. Він нагадував Маріані боксера чи бійця, який постійно напоготові, щоб нанести — чи отримати — удар.

Генрі недбало вибачився за запізнення, а тоді сів на своє місце, стискаючи в руці паперянку з кавою.

Саме вона й спричинила проблему.

Ліз тої ж миті присікалася до нього. Їй було під сімдесят. Колись учителька, а тепер на пенсії, вона прискіпливо стежила за тим, щоб усе було «як годиться», — у цьому Ліз була переконана. Маріана вважала її доволі проблемною, подеколи вона навіть дратувала її. І тепер вона наперед знала, що та зараз скаже.

— Але ж це заборонено! — промовила Ліз, тицьнувши вказівцем, що аж тремтів від обурення, у Генріхову паперянку. — Нам *не дозволено* приносити нічого ззовні. І всі ми тут це знаємо!

Генрі форкнув.

— Чому це раптом?

— А тому, що такі правила, Генрі.

— Відвали на фіг, Ліз!

— Що-о? Маріано, ви чули, що він мені тільки-но сказав?

Ліз тієї ж миті розплакалася, а словесна перепалка стрімко переросла в запальну сварку між Генрі та іншими учасниками групи, що об'єднали своє обурення проти нього.

Маріана спостерігала за конфліктом, нашорошено пильнуючи за Генрі, щоб зрозуміти, як він реагує на ситуацію. Попри всю свою браваду він був дуже вразливий. Дитиною Генрі потерпав від жахливого фізичного й сексуального насильства з боку батька, потім його віддали до притулку, а згодом почалися поневіряння в прийомних сім'ях. Але попри всі свої травми Генрі був надзвичайно розумний, і якийсь час навіть здавалося, що це його врятує. У вісімнадцять він поступив до університету на фізичний факультет. Але навчання тривало лише кілька тижнів, а тоді минуле вкотре його наздогнало. У нього стався страшний нервовий зрив, від якого Генрі так і не оклигав. Потім був селфхарм⁵, зловживання наркотиками, усе нові й нові зриви, через які він раз у раз потрапляв до лікарні... Аж доки його психіатрія не відрядила до Маріани.

Маріана добре ставилася до Генрі, може, через те, що йому так страшенно не щастило в житті. А втім, навіть попри це вона сумнівалася, чи доречно включати його до складу групи. І річ була не тільки в тому, що він був у значно гіршому стані, ніж інші учасники: подеколи групова терапія стримує розвиток хвороби в таких, як Генрі, і вони часто демонструють дуже хороші результати. Але їхня присутність здатна внести розбрат у групу, навіть спричинившись до повного її розвалу. Щойно психотерапевтична група починає працювати разом, неunikно спалахує заздрість і несприймання — не лише ззовні — від тих, кого до неї не прийняли, але й із боку темних і руйнівних сил *усередині* самої групи. А Генрі, відколи він кілька місяців тому приєднався до них, був постійним джерелом конфліктів. Здавалося, розбрат він приніс із собою. У ньому була латентна агресія, нуртував гнів, який йому часто було важко стримувати.

Але Маріана не мала наміру так легко відступати. Вона поклала собі, що працюватиме з ним, скільки буде в змозі втримувати контроль над групою. Вона вірила у своїх пацієнтів, у тих вісьмох людей, що сиділи зараз колом. А ще вона вірила в коло, у його цілющі властивості. У

миті, коли фантазія брала гору, Маріана була доволі містично налаштованою щодо сили кола: коло сонця; коло місяця; коло землі; орбіти планет, які обертаються там, нагорі; коло колеса, коло церковної бані чи весільної обручки. Платон стверджував, що душа — це коло, і Маріані це припущення здавалося цілком слухним. Життя також було колом, хіба ні? Колом від народження до смерті.

Групові сеанси демонстрували значний терапевтичний ефект, тож усередині кола, яке являла собою група, могло статися щось вельми схоже на диво: народження окремої єдності, духу групи, колективного розуму, «великого розуму», як його часто називають, — сутності, що є не просто сумою всіх складових, розуму могутнішого, ніж розум окремих учасників групи й психотерапевта також. Це був надзвичайно корисний, дуже потужний процес, що мав неабиякі цілющі властивості. Багато разів за свою практику Маріані траплялося бачити його на власні очі. Тут, у її вітальні, за ці роки коло групи спромоглося витягнути з небуття та відрядити на вічний спочинок багатьох привидів.

Сьогодні настала черга Ліз боротися з власними демонами. Вона все ще була не годна вгамуватися через ту паперянку з кавою. Інцидент викликав у неї гнів і роздратування — найперше сам той факт, що Генрі вважав, буцімто правила його не обходять, був переконаний, що може завиграшки їх порушувати. Відтак Ліз раптом усвідомила, що Генрі нагадував її старшого брата, якому теж здавалося, ніби йому все дозволено і можна безкарно до всіх чіплятися. Увесь притлумлений Лізів гнів щодо нього став вихоплюватися назовні. «Це добре», — майнула думка в Маріани, адже рано чи пізно її лють повинна була в якийсь спосіб проявитися. Утім добре це було б лише за умови, що Генрі погодиться, щоб його використали як таку собі психологічну боксерську грушу.

А він, авжеж, цього витримати був не годен.

Якоїсь миті Генрі рвучко, з раптовим зболеним криком підхопився на ноги й кинув паперянку на підлогу. Вона впала, накривка відлетіла — і просто в центрі їхнього кола паркетом стала розтікатися темна кавова калюжа.

Решта групи враз почала голосно й навіть трохи істерично обурюватися. Ліз знову розплакалася, а Генрі хотів був піти. Та Маріана переконала його залишитися й проговорити те, що відбулося тут щойно.

— Та це ж просто довбана паперянка з кавою й ніщо інше! — буркнув Генрі, мов ображена дитина.

— Річ не в каві, — озвалася Маріана. — Річ у межах. У межах цієї групи, у тих правилах, яких ми тут дотримуємося. Ми вже про це говорили. Ми не можемо брати участь у сеансі, якщо не відчуваємося захищеними. Ці межі, що ми їх установили, дають нам змогу почуватися в безпеці. Власне, межі — це сутність терапії.

Генрі невиразно глипнув на неї. Маріана збагнула, що він не зрозумів сказаного нею. Відчуття межі — це те, що завжди зникає першим, щойно дитина зазнає насильства. Усі межі самого Генрі зруйнували вщент тоді, коли він був маленьким хлопчиком. Як наслідок, він узагалі не розумів, що це таке. І так само не усвідомлював, що примушує інших ніяковіти — а це відбувалося регулярно, — коли вдирається до їхнього особистого фізичного чи психологічного простору. Під час розмови він завжди стояв надто близько й демонстрував такий високий рівень емоційної залежності, якого Маріані досі ніколи не траплялося спостерігати в пацієнтів. Йому всього було замало. Напевно, якби вона йому дозволила, він би перебрався жити до цього будинку. Отже, установлювати межі — кордони — між ними мала саме вона. Саме вона повинна визначати параметри їхніх стосунків, так, щоб ці стосунки не набули хворобливого відтінку. Це був її обов'язок як психотерапевтки.

Але Генрі постійно на неї тиснув, постійно вставляв шпильки, намагався привернути до себе увагу. І це в такий спосіб, що витримувати його вихватки їй ставало дедалі важче.

⁵ Селфхарм — навмисне пошкодження свого тіла через внутрішні причини без суїцидальних намірів. Самоушкодження є симптомом багатьох психічних розладів.

Розділ четвертий

Після того як заняття завершилося й усі інші пішли, Генрі затримався — буцімто для того, щоб допомогти прибрати. Але Маріана знала, що річ не в цьому. З ним завжди все було не так, як із рештою її пацієнтів. Він мовчки нипав кімнатою, витріщаючись на неї.

Врешті вона вирішила трохи поквапити його.

— Ну ж бо, Генрі. Уже час іти. Чи вам щось від мене потрібно?

Генрі мовчки кивнув. Потім запхав руку до кишені.

— Ось, — промовив він. — Це вам.

Він витягнув каблучку. Червону, ядучо-яскраву пластикову дрібничку — щось подібне до сюрпризів, які виробники кладуть до коробок із пластівцями.

— Це вам. Подарунок.

Маріана похитала головою.

— Ви ж знаєте, я не можу його прийняти.

— Але чому ні?

— Годі вже носити мені подарунки, Генрі. Розумієте, про що я? І вам справді вже час іти.

Але він не зрушив із місця. Маріана на мить замислилася. У неї не було наміру входити зараз у відверту конфронтацію. Отак, ні сіло ні впало... Але зважитися на те, щоб прояснити ситуацію, зрештою, буде правильним виходом.

— Ось що, Генрі... — мовила вона. — Нам треба дещо обговорити.

— Що саме?

— Минулого четверга, коли в мене завершився вечірній сеанс, я визирнула з вікна й побачила вас. Ви стояли з іншого боку вулиці, під ліхтарем, і дивилися на будинок.

— Та ну... Це був не я.

— Ні, це були ви. Я бачила ваше обличчя. І я вже не вперше вас там помічаю.

Генрі побуряковів. Старанно уникаючи зустрічатися з нею очима, він похитав головою:

— Це не я, не...

— Послухайте. Те, що вам цікаво, які вони, інші групи, з якими я проводжу заняття, — це цілком нормально. Але в *нашій* групі ми вже обговорювали ще дещо. Тиснути — ненормально. Стежити за мною — ненормально. Така поведінка змушує мене почуватися так, ніби на мої особисті кордони зазіхнули і я в небезпеці. А тому...

— Та я не стежив! Просто стояв. І що з того?..

— Ви, отже, визнаєте, що то були ви?

Генрі ступив крок, наближаючись до неї.

— Чому ми не можемо просто побути вдвох? Чому ви не можете зустрітися зі мною без *них усіх*?

— Ви й самі знаєте, чому. Тому що я сприймаю вас як частину групи. Я не можу проводити з вами індивідуальні сеанси. Якщо вам потрібна індивідуальна терапія, я можу порекомендувати вам свою колегу...

— Ні. Я хочу, щоб це були *ви*.

Раптом він знову зробив іще один крок уперед. Маріана не позадкувала, лише в заперечнім жесті скинула перед собою долоню.

— Зупиніться. Не підходьте. Гаразд? Ви стоїте надто близько, Генрі...

— Заждіть. Ось погляньте...

Перш ніж вона встигла завадити йому, Генрі задер свій цупкий чорний светр — і Маріані відкрилося жахливе видовище. Бліда безволоса шкіра була понівечена — уся розкраяна лезом бритви. Безліч порізів у формі хрестів. Криваво-червоні хрести різного розміру вкривали його груди й живіт. Одні були ще роз'ятрені й досі свіжі, з них проступала кров. Інші вже взялися кірочкою — тлустою, наче застигли криваві сльози.

Маріана відчула, що в неї закрутило в животі. Її почало нудити від огиди, їй кортіло відвести очі, але вона не могла собі цього дозволити. Це було блання про допомогу. Так, це було саме блання про допомогу, спроба домогтися від неї цілком конкретної реакції — демонстрації власної небайдужості. Ба більше, це була емоційна атака. Психологічне насильство щодо неї. Генрі нарешті спромігся

прорватися крізь її оборону, дістати її до щирця, і вона ненавиділа його за це.

— Що ви накоїли, Генрі?..

— Я... я не міг стриматися. Я мусив це зробити. А ви... ви мусили це побачити...

— А тепер, коли я це побачила... Як гадаєте, що я зараз відчуваю? Чи розумієте ви, як мене цим засмутили? Я хочу допомогти вам, але...

— Але що? — розреготався він. — Що вас зупиняє?

— Надати вам підтримку я можу тільки протягом нашого групового сеансу. У вас була нагода цього вечора, але ви нею не скористалися. Ми всі могли вам допомогти. Ми всі тут заради того, щоб вам допомогти...

— Я не хочу, щоб мені допомагали вони! Я хочу, щоб це були ви, Маріано. Мені потрібна ваша...

Маріана знала, що треба зараз змусити його піти. Вона не повинна була перев'язувати його рани. Йому була потрібна медична допомога. Вона мала лишатися невблаганною — так буде краще не лишень для неї, але й для нього. Але в неї забракло духу витурити його звідси. Уже не вперше емпатія Маріани взяла гору над її здоровим глуздом.

— Стривайте-но... я зараз.

Вона підійшла до шафи, висунула шухляду, стала передивлятися її вміст. Витягла аптечку. Вже хотіла була відкрити її, коли задзвонив телефон.

Вона глянула на номер на дисплеї. Це була Зої. Маріана взяла слухавку.

— Так, Зої?

— Ти можеш зараз говорити? Це важливо.

— Зачекай кілька хвилин. Я тобі передзвоню.

Маріана натиснула «відбій» і розвернулася до Генрі.

Тицьнула йому до рук аптечку.

— Генрі, візьміть ось. Приведіть себе до ладу. І, якщо треба, зверніться до свого сімейного лікаря. Гарзд? Я зателефоную вам завтра.

— Оце й усе? Ви мене відряджаєте до клятого сімейного лікаря?!

— Годі вже. Доста. Ви маєте піти.

Не звертаючи уваги на його заперечення, Маріана твердою рукою випровадила Генрі до передпокою й мало не випхала з будинку. Захряснула за ним двері. Відчула миттєве бажання замкнути їх, але опанувала це поривання.

Відтак пішла до кухні. Відчинила холодильник, витягла звідти пляшку вина совіньйон-блан.

Настрій зіпсувався. Треба опанувати себе, перш ніж телефонувати Зої.

Вона не хотіла обтяжувати малу — в тієї й без неї було забагато клопоту. Їхні стосунки після Себастьянкової смерті і без того стали напруженими, тож Маріана твердо поклала собі це виправити. Вона зробила глибокий вдих, намагаючись заспокоїтися. Потім налила повний келих вина й набрала номер.

Зої відповіла після першого ж гудка.

— Маріано?

Маріана одразу зрозуміла: щось сталося. Голос у Зої був напружений, звучав наполегливо — так завжди було в кризові моменти. «Схоже, вона налякана», — промайнуло в голові. Вона відчула, як серце застугоніло в грудях.

— Люба, у тебе... все гаразд? Щось сталося?

Зої відповіла не одразу — після секундної паузи.

— Увімкни телевізор, — сказала вона дуже тихо. — Подивися новини.

Розділ п'ятий

Маріана потяглася за пультом.

Увімкнула старий, бувалий в бувальцях портативний телевізор, що стояв на мікрохвильці. Це була одна зі Себастьянових святинь. Його він купив іще студентом і відтоді на вихідних дивився крикет і регбі, удаючи, буцімто допомагає Маріані готувати. Телевізор був доволі норовливий і якусь мить блимав, перш ніж увімкнутися.

Маріана клацнула на канал *BBC News*. Там саме було пряме увімкнення. Середнього віку журналіст стояв просто неба. Уже споночіло, тому важко було зрозуміти, де саме він перебуває — у полі чи, можливо, на якійсь луці... Журналіст говорив, дивлячись просто себе в камеру.

— ...виявили в Кембриджі, у заповіднику, відомому як Парадайз⁶. Поруч зі мною чоловік, який його знайшов. Можете розповісти, що сталося?

Запитання було адресоване людині десь за кадром — і за мить камера розвернулася, продемонструвавши глядачам низенького, нервового, з побуряковілим обличчям чоловіка добряче за шістдесят. Він підсліпувато кліпав і здавався збентеженим. Коли він заговорив нарешті, голос його звучав нерішуче.

— Це сталося кілька годин тому... Я завжди виводжу собаку на прогулянку о четвертій, тож, напевне, було щось на кшталт цього... Може, чверть на п'яту... чи двадцять на п'яту... Я вів собаку берегом річки, стежкою... Ми йшли Парадайзом і...

Він затнувся, не завершивши речення. За мить заговорив знову.

— Це все мій собака... Він гайнув туди, де болото... там висока трава... Я гукнув, але він не повертався. Я вирішив був, що він у полював птаха чи лисицю помітив, ну, щось таке... тому пішов глянути. Зайшов у зарості... підійшов до самої трясовини... аж до краєчку... і там... там було...

Очі його прибрали химерного виразу. Виразу, надто знайомого Маріані.

«Він побачив щось жахливе, — подумала вона. — Я не хочу цього чути. Не хочу чути, що він зараз скаже».

Але чоловік невблаганно повів далі. Тепер він говорив поспіхом, наче намагався якнайшвидше скинути із себе цей тягар.

— Там була дівчина... Років двадцяти, не більше. Довге руде волосся. Ну, принаймні мені здалося, що руде... Там усюди була кров, стільки крові... — Він затнувся, і журналіст поквапив його.

— Вона була мертва?

— Так, — кивнув чоловік. — Зарізана. Її багато разів штрикнули. А ще... її обличчя... Боже милый, такий жах... її очі... очі були розплющені... й дивилися... дивилися...

Він затнувся. В очах замерехтіли сльози.

«Шоковий стан, — промайнула думка в Маріані. — Вони не мали права брати в нього інтерв'ю, хтось повинен покласти цьому край».

І, авжеж, саме цієї миті — мабуть, зрозумівши, що все зайшло надто далеко, — журналіст урвав свого співрозмовника й камера знову перескочила на нього.

— Екстрені новини з Кембриджа. Поліція обстежує місце, де було знайдене мертво тіло. Жертва жорстокого нападу озброєного ножом зловмисника — молода жінка, трохи за двадцять...

Маріана вимкнула телевізор. Кілька секунд дивилася на згаслий екран. Вражена, наче правцем побита. Аж тоді згадала про телефон у руці. Притиснула слухавку до вуха.

— Зої?... Ти ще тут?

— Я... я думаю, це Тара.

— Що?!

Тара була близькою подругою Зої. Вони навчалися на одному курсі в коледжі Святого Крістофера в Кембриджі. Маріана помовчала трохи, намагаючись, щоб голос її не звучав аж надто схвильовано.

— Чому ти так думаєш?

— За описом схоже на Тару. А ще її ніхто не бачив... Ще відучора... Я всіх розпитувала, але... Я... Мені так страшно... Не знаю, що

робити.

— Стривай... Коли ти востаннє бачила Тару?

— Напередодні увечері... — Зої затнулася. — І... Маріано, вона була така дивна, я навіть...

— Дивна? Що ти маєш на увазі?

— Верзла щось таке... Божевільні речі.

— Що ти маєш на увазі? Чому божевільні?

На мить запала тиша, а тоді Зої відповіла пошепки:

— Я зараз не можу цього пояснити. Приїдеш?

— Певно, що приїду. Але Зої, послухай... Ти вже говорила з кимось із коледжу? Ти мусиш розказати... хоча б деканові...

— Я не знаю, що сказати.

— Скажи їм те саме, що оце щойно розповіла мені. Що хвилюєшся за Тару. Вони зв'яжуться з поліцією, з Тариними батьками...

— З батьками?.. Але що, коли... Що, коли я помиляюся?

— Я впевнена, що ти помиляєшся, — сказала Маріана. Сама вона анітрохи не була в цьому переконана, але голос її був твердий. — Я впевнена, що з Тарою все гаразд, але нам треба пересвідчитися. Ти ж це розумієш, так? Може, хочеш, щоб я сама їм зателефонувала?

— Ні, ні, не треба... Я сама...

— Розумничка. А зараз лягай спати, гаразд? Я приїду завтра рановранці.

— Дякую, Маріано! Люблю тебе.

— І я тебе.

Маріана поклала слухавку. Біле вино, яке вона налила собі, так і стояло на барній стійці. Маріана взяла келих і вихилила його одним замахом.

Рука в неї тремтіла, коли вона потягнулася за пляшкою й налила собі ще пів келиха.

[6](#) Парадайз — заповідник у Ньюгемі, передмісті Кембриджа, на західному березі річки Кем.

Розділ шостий

Маріана піднялася сходами нагору й заходилася збирати маленьку дорожню валізу — на випадок, якщо їй доведеться залишитися в Кембриджі на день чи два.

Вона намагалася зосередитися, але це було з біса важко. Вона страшенно нервувала, і хвилювання щомиті дужче охоплювало її. Десь там ховається чоловік — найімовірніше, чоловік, зважаючи на жорстокість убивства, — який був небезпечно хворий. Який жорстоко вбив дівчину жінку... Юну дівчину, а вона, можливо, жила зовсім поряд із її любою Зої.

Думку про те, що жертвою могла стати Зої, Маріана намагалася не брати в голову. Але повністю придушити її була не годна. Її навіть почало трохи нудити від страху — страху, який досі вона відчувала лиш раз у житті — того дня, коли загинув Себастьян. Відчуття безпорадності. Безпомічності. Жахливої неспроможності захистити дорогих тобі людей.

Вона глянула на правицю. Та й досі тремтіла, і Маріана не годна була дати цьому раду. Вона стиснула п'ястук, міцно-міцно.

Ні, цього не станеться. Вона не зламається. Не зараз. Вона буде спокійною. Зосередиться.

Вона потрібна Зої — це єдине, що наразі мало значення.

Якби ж то поруч був Себастьян. Він би достеменно знав, як діяти. Він би не зволікав, не тягнув час. Він би сів на нічний поїзд. Він би схопив ключі й помчав до Зої, щойно вона зателефонувала. От що зробив би Себастьян. І чому вона цього не робить?

«Тому що я боягузка, ось чому», — майнула відповідь самій собі.

І це було правдою. Якби ж то їй бодай дещицю Себастьянаної сили... Бодай трохи його мужності... «Ну ж бо, кохана, — наче наяву почула вона його голос. — Давай руку, і разом розберемося із цими покидьками».

Маріана пірнула в ліжко. Вона вже потроху засинала, але щоразу пробуджувалася зі сну, бо на неї невідступно напосідалися думки. Уперше за рік остання її думка, перш ніж вона остаточно поринула в сон, була не про померлого чоловіка.

Натомість вона думала про іншу людину. Про примарну постать із ножем. Про чоловіка, який скоїв таку жахливу річ із тією бідолашною дівчиною. Маріана уявляла собі його, аж допоки її повіки не поважчали й вона не заплющила очі. Вона розмірковувала про цього чоловіка. Намагалася уявити, що він зараз робить, де він...

І про що думає.

Розділ сьомий

7 жовтня

Щойно ти вбиваєш людину, вороття вже немає.

Тепер я це розумію. Розумію, що став геть іншою людиною.

Як на мене, це трохи схоже на друге народження. Але не звичайне народження. Це перетворення. З попелу постає не фенікс, а значно потворніше створіння — покручене, не здатне злетіти... хижак, пазури якого створені для того, щоб розривати й кряти живу плоть.

Зараз, коли це пишу, я вже зумів якось опанувати себе. Зараз я спокійний і при своєму розумі.

Але я не одна особа в тілі.

Це лише питання часу — рано чи пізно постане те, інше моє «я». Кровожерливе, божевільне, спрагле помсти. І воно не вгамується, допоки не отримає бажаного.

Я — двоє людей, у яких один спільний розум. Частина мене має власні таємниці — правда відома тільки йому. Але він під замком, він — бранець, упокорений і приспаний, позбавлений права голосу. Він вихоплюється назовні, лише коли охорона, що його пантрує, на мить утрачає пильність. Коли я напідпитку. Коли засинаю. Саме тоді він намагається заговорити до мене. Але це не так легко. Наше спілкування йде уривками — це наче закодований план втечі з табору для військовополонених. Щойно він опиняється надто близько, вартовий уриває зв'язок. Між нами виростає стіна. Порожнеча заповнює мою свідомість. Спогад, за який я чіпляюся, зникає.

Але я не відступлюся. Я мушу це зробити. Якимось чином я прорвуся крізь дим та темряву й знайду спосіб зв'язатися з ним... зі здоровою частиною себе. Частиною, яка не хоче кривдити людей. Він стільки всього може мені розповісти. Багато з того, що я мушу дізнатися. Як і чому це сталося, чому я нині так далеко від усього того, про що колись

мріяв? Чому в мені стільки ненависті й гніву? Чому все всередині таке понівечене?

Чи я просто брешу собі? І насправді все так завжди й було, а я просто не хочу цього визнавати?

Ні. Ні, я ніколи в це не повірю.

Урешті-решт, усі мають право бути головним героєм власної казки. Отже, і я також маю на це право. Навіть попри те, що я аж ніякий не герой.

Я злочинець.

Розділ восьмий

Наступного ранку, коли Маріана виходила з будинку, їй здалося, що вона побачила Генрі.

Чоловік стояв з іншого боку вулиці, причаївшись за деревом. Та коли вона озирнулася, там уже нікого не було. «Мабуть, таки примарилося», — вирішила Маріана. Але якщо навіть ні, то в неї зараз усе одно були більш насущні турботи. Генрі вона викинула з голови й підземкою поїхала на вокзал Кінгс-кросс. Там вона сіла на швидкий поїзд до Кембриджа.

День видався сонячним, бездоганно блакитне небо було помережене лише кількома віхтями білих хмаринок. Маріана сиділа біля вікна, дивлячись на краєвид. Поїзд мчав повз зелені живоплоти і пшеничні лани — їхня поверхня йшла брижами під легеньким вітерцем, через що вони скидалися на розлоге золотаве море.

Маріані приємно було відчувати на обличчі сонячні промені. Вона тремтіла, але радше не від холоду, а від нервового напруження. Вона не годна була викинути з голови думки про те, що сталося. Зранку Зої їй не телефонувала. Маріана надіслала їй повідомлення, але відповіді так і не отримала.

Можливо, все ж таки вона даремно тривожиться? Може, Зої все ж таки помилилася? Маріана щиро на це сподівалася. І навіть не тому, що була особисто знайома з Тарою, адже за кілька місяців до того, як загинув Себастьян, вони запрошували її на вихідні до себе в Лондон. Ні, насправді Маріана була цілком і повністю поглинута тривогою за Зої.

Підлітковий вік у Зої видався важким із багатьох різних причин, але вона здолала всі труднощі — ба ні, не просто здолала, а «тріумфально піднеслася над ними», як сформулював це Себастьян. І апогеєм цього «тріумфального піднесення» було те, що їй запропонували вступити на англійську філологію до Кембриджа. Тара була перша, з ким Зої там заприятнилася. «Те, що Зої втратила Тару, ще й за таких неймовірно

жахливих обставин, може спричинитися до серйозного зриву», — подумки переймалася станом дівчини Маріана.

Чомусь вона ніяк не могла викинути з голови ту їхню телефонну розмову напередодні. Щось їй муляло. Утім що саме, зрозуміти все ніяк не могла.

Може, то був сам тон Зої? У Маріани склалося враження, ніби та щось приховувала. Коли вона спитала, які саме «божевільні» речі «верзла» Тара... в голосі її було щось таке... якесь майже непомітне вагання, здається? Чи навіть небажання відповідати?

«Я зараз не можу про це розповісти».

Чому «не можу»?

Що саме казала їй Тара?

«Можливо, нічого такого, — припустила Маріана. — Припини. Доста вже!»

Поїздом вона мала їхати ще майже годину. Не можна було отак ось сидіти й накручувати себе, бо вона буде в жахливому стані, коли нарешті дістанеться місця. Треба на щось перемкнутися.

Вона відкрила дорожню сумку й витягла звідти часопис «Британський журнал психіатрії». Заходилася гортати сторінки, але не годна була зосередитися на жодній зі статей.

Думки її неминуче поверталися до Себастіана. Думка про повернення до Кембриджа — без нього! — жахала Маріану. Вона жодного разу не була там, відколи він загинув.

Раніше вони часто їздили навідувати Зої — удвох. Зараз Маріана з ніжністю пригадувала ці відвідини.

Вона згадала день, коли вони привезли Зої до коледжу Святого Крістофера, допомогли їй розпакувати речі та облаштуватися. Це був один із найщасливіших днів, які вони провели разом, почуваячись гордими батьками їхньої названої донечки, яку так любили.

Зої здавалася такою маленькою й вразливою, коли того дня вони нарешті зібралися їхати. Вони прощалися, і Маріана помітила, що Себастіан дивиться на Зої з такою ніжністю, з такою любов'ю і тривогою водночас, наче перед ним була його власна дитина. Та почасти воно так і було.

Коли вони, нарешті, вийшли з кімнати Зої, Маріана із Себастьяном зрозуміли, що просто не можуть змусити себе негайно полишити Кембридж. Тому вони спустилися до річки й пішли узбережжям — як колись замолоду, тримаючись за руки. Адже вони обоє тут навчалися — і Кембриджський університет, як і саме містечко, був вигадливо й тісно пов'язаний із їхнім романом.

Саме тут вони познайомилися, коли Маріані було всього дев'ятнадцять років.

Їхня зустріч була цілковито випадкова. Жодних підстав для неї не було — вони вчилися в різних коледжах, вивчали різні дисципліни: Себастьян — економіку, а Маріана — англійську філологію. Її страхала думка про те, що, цілком можливо, вони могли б не зустрітися взагалі. І що тоді? Яким було б її життя? Кращим — чи гіршим?

Останнім часом Маріана постійно проводила ревізію власних спогадів. Удивлялася в минуле, намагалася пригадати його якомога чіткіше. Прагнула зрозуміти й усвідомити той шлях, який вони пройшли вкупі. Вона згадувала всі дрібнички, до яких вони долучалися, наново прокручувала в голові забуті розмови, уявляла, що казав чи робив Себастьян тієї чи тієї миті. Вона не була впевнена, що всі її спомини відповідали дійсності. Що більше вона пригадувала, то дужче їй здавалося, що Себастьян потроху перетворюється на міфологічного персонажа. Він наче ставав приви́дом — персонажем їхньої історії.

Маріані було вісімнадцять, коли вона переїхала до Англії. Це була країна, яку вона нестримно ідеалізувала ще змалечку. Можливо, це було цілком природно, зважаючи на те, що в їхньому будинку в Афінах так багато залишилося від її матері-англійки: книжкові шафи й полиці в кожній кімнаті, маленька бібліотека, напхана англійськими книжками — романами, п'єсами, поезією... Усі вони якимось загадковим чином опинилися на полицях іще до народження Маріани.

Вона з ніжністю уявляла, як мати приїжджає до Афін — з безліччю валіз і сумок із книжками замість одягу. А позаяк матері поруч не було, самотня дівчинка намагалася знайти розраду в книжках матері. Саме вони складали їй компанію довгими літніми вечорами. Маріана

полюбила тримати книжку в руках і відчувати її вагу, їй подобалося, як пахне папір, і оте відчуття, що виникає, коли перегортаєш сторінку. Вона сиділа на іржавій гойдалці в затінку, з головою поринувши в читання, смакуючи хрустким зеленим яблуком або перестиглим персиком.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

Рекомендована література

[Останній страх](#)

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ